

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಕಾಂಡೇ

॥ ಏಕತ್ರಿಂಶಃ ಸರ್ಗಃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ಶ್ರೀ ರಂಗರಾಮಾನುಜ ಮಹಾದೇಶಿಕನ್

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ಶ್ರೀಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ರಾಮಾನುಜಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಮತೇ ನಿಗಮಾಂತಮಹಾದೇಶಿಕಾಯ ನಮಃ
ಶ್ರೀಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣಭರತಶತ್ರುಘ್ನಹನುಮತ್ಸಮೇತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಪರಬ್ರಹ್ಮಣೇ ನಮಃ

|| ಏಕತ್ರಿಂಶಃ ಸರ್ಗಃ ||

ಸುಗ್ರೀವಂ ಪ್ರತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ ಕೋಪಃ, ಶ್ರೀರಾಮೇಣ ತಸ್ಯ ಸಾಂತ್ವನಂ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾದ್ವಾರಮುಪೇತ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ಸುಗ್ರೀವಪಾರ್ಶ್ವೇಽಂಗದಸ್ಯ ಪ್ರೇಷಣಂ
ವಾನರಾಣಾಂ ಭಯಂ ಪ್ಲಕ್ಷಪ್ರಭಾವಾಭ್ಯಾಂ ಸುಗ್ರೀವಾಯ ಕರ್ತವ್ಯಸ್ಯೋಪದೇಶಶ್ಚ

ಸ ಕಾಮಿನಂ ದೀನಮದೀನಸತ್ತ್ವಂ
ಶೋಕಾಭಿಪನ್ನಂ ಸಮುದೀರ್ಣಕೋಪಂ |
ನರೇಂದ್ರಸೂನುರ್ನರದೇವಪುತ್ರಂ
ರಾಮಾನುಜಃ ಪೂರ್ವಜಮಿತ್ಯುವಾಚ || 4.31.1 ||

ನ ವಾನರಃ ಸ್ಥಾಸ್ಯತಿ ಸಾಧುವೃತ್ತೇ
ನ ಮನ್ಯತೇ ಕರ್ಮಫಲಾನುಷಂಗಾನ್ |
ನ ಭೋಕ್ಷ್ಯತೇ ವಾನರರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮೀಂ
ತಥಾ ಹಿ ನಾತಿಕ್ರಮತೇಽಸ್ಯ ಬುದ್ಧಿಃ || 4.31.2 ||

ಮತಿಕ್ಷಯಾದ್ ಗ್ರಾಮ್ಯಸುಖೇಷು ಸಕ್ತ -
ಸ್ತವ ಪ್ರಸಾದಾತ್ ಪ್ರತಿಕಾರಬುದ್ಧಿಃ |
ಹತೋಽಗ್ರಜಂ ಪಶ್ಯತು ವೀರ ತಸ್ಯ
ನ ರಾಜ್ಯಮೇವಂ ವಿಗುಣಸ್ಯ ದೇಯಂ || 4.31.3 ||

ನ ಧಾರಯೇ ಕೋಪಮುದೀರ್ಣವೇಗಂ
ನಿಹನ್ಮಿ ಸುಗ್ರೀವಮಸತ್ಯಮದ್ಯ |

ಹರಿಪ್ರವೀರೈಃ ಸಹ ವಾಲಿಪುತ್ರೋ
ನರೇಂದ್ರಪುತ್ರಾ ವಿಚಯಂ ಕರೋತು || 4.31.4 ||

ತಮಾತ್ತಬಾಣಾಸನಮುತ್ಪತಂತಂ
ನಿವೇದಿತಾರ್ಥಂ ರಣಚಂಡಕೋಪಂ |

ಉವಾಚ ರಾಮಃ ಪರವೀರಹಂತಾ
ಸ್ವವೀಕ್ಷಿತಂ ಸಾನುನಯಂ ಚ ವಾಕ್ಯಂ || 4.31.5 ||

ನಹಿ ವೈ ತ್ವದ್ವಿಧೋ ಲೋಕೇ ಪಾಪಮೇವಂ ಸಮಾಚರೇತ್ |
ಕೋಪಮಾರ್ಯೇಣ ಯೋ ಹಂತಿ ಸ ವೀರಃ ಪುರುಷೋತ್ತಮಃ || 4.31.6 ||

ನೇದಮತ್ರ ತ್ವಯಾ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ಸಾಧುವೃತ್ತೇನ ಲಕ್ಷ್ಮಣ |
ತಾಂ ಪ್ರೀತಿಮನುವರ್ತಸ್ವ ಪೂರ್ವವೃತ್ತಂ ಚ ಸಂಗತಂ || 4.31.7 ||

ಸಾಮೋಪಹಿತಯಾ ವಾಚಾ ರುಕ್ಷಾಣಿ ಪರಿವರ್ಜಯನ್ |
ವಕ್ತುಮರ್ಹಸಿ ಸುಗ್ರೀವಂ ವ್ಯತೀತಂ ಕಾಲಪರ್ಯಯೇ || 4.31.8 ||

ಸೋಽಗ್ರಜೇನಾನುಶಿಷ್ಟಾರ್ಥೋ ಯಥಾವತ್ ಪುರುಷರ್ಷಭಃ |
ಪ್ರವಿವೇಶ ಪುರೀ ವೀರೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ಪರವೀರಹಾ || 4.31.9 ||

ತತಃ ಶುಭಮತಿಃ ಪ್ರಾಜ್ಞೋ ಭ್ರಾತುಃ ಪ್ರಿಯಹಿತೇ ರತಃ |
ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ಪ್ರತಿಸಂರಬ್ಧೋ ಜಗಾಮ ಭವನಂ ಕಪೇಃ || 4.31.10 ||

ಶಕ್ರಬಾಣಾಸನಪ್ರಖ್ಯಂ ಧನುಃ ಕಾಲಾಂತಕೋಪಮಂ |
ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ಗಿರಿಶೃಂಗಾಭಂ ಮಂದರಃ ಸಾನುಮಾನಿವ || 4.31.11 ||

ಯಥೋಕ್ತಕಾರೀ ವಚನಮುತ್ತರಂ ಚೈವ ಸೋತ್ತರಂ |
ಬೃಹಸ್ಪತಿಸಮೋ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಮತ್ವಾ ರಾಮಾನುಜಸ್ತದಾ || 4.31.12 ||

ಕಾಮಕ್ರೋಧಸಮುತ್ಥೇನ ಭ್ರಾತುಃ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿನಾ ವೃತಃ |
ಪ್ರಭಂಜನ ಇವಾಪ್ರೀತಃ ಪ್ರಯಯೌ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ತತಃ || 4.31.13 ||

ಸಾಲತಾಲಾಶ್ವಕರ್ಣಾಂಶ್ಚ ತರಸಾ ಪಾತಯನ್ ಬಲಾತ್ |
ಪರ್ಯಸ್ಯನ್ ಗಿರಿಕೂಟಾನಿ ದ್ರುಮಾನನ್ಯಾಂಶ್ಚ ವೇಗಿತಃ || 4.31.14 ||

ಶಿಲಾಶ್ಚ ಶಕಲೀಕುರ್ವನ್ ಪದ್ಭ್ಯಾಂ ಗಜ ಇವಾಶುಗಃ |
ದೂರಮೇಕಪದಂ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಯಯೌ ಕಾರ್ಯವಶಾದ್ ದ್ರುತಂ || 4.31.15 ||

ತಾಮಪಶ್ಯದ್ ಬಲಾಕೀರ್ಣಾಂ ಹರಿರಾಜಮಹಾಪುರೀಂ |
ದುರ್ಗಾಮಿಕ್ಷ್ವಾಕುಶಾದೂರ್ಲಃ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಂ ಗಿರಿಸಂಕಟೇ || 4.31.16 ||

ರೋಷಾತ್ ಪ್ರಸ್ಫುರಮಾಣೋಷ್ಠಃ ಸುಗ್ರೀವಂ ಪ್ರತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ |
ದದರ್ಶ ವಾನರಾನ್ ಭೀಮಾನ್ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಯಾಂ ಬಹಿಶ್ಚರಾನ್ || 4.31.17 ||

ತಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಾನರಾಃ ಸರ್ವೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಪುರುಷರ್ಷಭಂ |
ಶೈಲಶೃಂಗಾಣಿ ಶತಶಃ ಪ್ರವೃದ್ಧಾಂಶ್ಚ ಮಹೀರುಹಾನ್ |
ಜಗೃಹುಃ ಕುಂಜರಪ್ರಖ್ಯಾ ವಾನರಾಃ ಪರ್ವತಾಂತರೇ || 4.31.18 ||

ತಾನ್ ಗೃಹೀತಪ್ರಹರಣಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ತು ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ |
ಬಭೂವ ದ್ವಿಗುಣಂ ಕ್ರುದ್ಧೋ ಬಹ್ವಿಂಧನ ಇವಾನಲಃ || 4.31.19 ||

ತಂ ತೇ ಭಯಪರೀತಾಂಗಾ ಕ್ಷುಬ್ಧಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಪ್ಲವಂಗಮಾಃ |
ಕಾಲಮೃತ್ಯುಯುಗಾಂತಾಭಂ ಶತಶೋ ವಿದ್ರುತಾ ದಿಶಃ || 4.31.20 ||

ತತಃ ಸುಗ್ರೀವಭವನಂ ಪ್ರವಿಶ್ಯ ಹರಿಪುಂಗವಾಃ |
ಕ್ರೋಧಮಾಗಮನಂ ಚೈವ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ ನ್ಯವೇದಯನ್ || 4.31.21 ||

ತಾರಯಾ ಸಹಿತಃ ಕಾಮೀ ಸಕ್ತಃ ಕಪಿವೃಷಸ್ತದಾ |
ನ ತೇಷಾಂ ಕಪಿಸಿಂಹಾನಾಂ ಶುಶ್ರಾವ ವಚನಂ ತದಾ || 4.31.22 ||

ತತಃ ಸಚಿವಸಂದಿಷ್ಟಾ ಹರಯೋ ರೋಮಹರ್ಷಣಾಃ |
ಗಿರಿಕುಂಜರಮೇಘಾಭಾ ನಗರಾನ್ನಿರ್ಯಯುಸ್ತದಾ || 4.31.23 ||

ನಖದಂಷ್ಟ್ರಾಯುಧಾಃ ಸರ್ವೇ ವೀರಾ ವಿಕೃತದರ್ಶನಾಃ |
ಸರ್ವೇ ಶಾರ್ದೂಲದಂಷ್ಟ್ರಶ್ಚ ಸರ್ವೇ ವಿವೃತದರ್ಶನಾಃ || 4.31.24 ||

ದಶನಾಗಬಲಾಃ ಕೇಚಿತ್ ಕೇಚಿದ್ ದಶಗುಣೋತ್ತರಾಃ |
ಕೇಚಿನ್ನಾಗಸಹಸ್ರಸ್ಯ ಬಭೂವುಸ್ತುಲ್ಯವರ್ಚಸಃ || 4.31.25 ||

ತತಸ್ತೈಃ ಕಪಿಭಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತಾಂ ದ್ರುಮಹಸೈರ್ಮಹಾಬಲೈಃ |
ಅಪಶ್ಯಲ್ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ ಕ್ರುದ್ಧಃ ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಂ ತಾಂ ದುರಾಸದಾಂ || 4.31.26 ||

ತತಸ್ತೇ ಹರಯಃ ಸರ್ವೇ ಪ್ರಾಕಾರಪರಿಖಾಂತರಾತ್ |
ನಿಷ್ಕ್ರಮ್ಯೋದಗ್ರಸ್ತಾಸ್ತು ತಸ್ಥುರಾವಿಷ್ಕೃತಂ ತದಾ || 4.31.27 ||

ಸುಗ್ರೀವಸ್ಯ ಪ್ರಮಾದಂ ಚ ಪೂರ್ವಜಸ್ಯಾರ್ಥಮಾತ್ಮವಾನ್ |
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಕ್ರೋಧವಶಂ ವೀರಃ ಪುನರೇವ ಜಗಾಮ ಸಃ || 4.31.28 ||

ಸ ದೀರ್ಘೋಷ್ಟಮಹೋಚ್ಛ್ವಾಸಃ ಕೋಪಸಂರಕ್ತಲೋಚನಃ |
ಬಭೂವ ನರಶಾರ್ದೂಲಃ ಸಧೂಮ ಇವ ಪಾವಕಃ || 4.31.29 ||

ಬಾಣಶಲ್ಯಸ್ಫುರಜ್ಜಿಹ್ವಃ ಸಾಯಕಾಸನಭೋಗವಾನ್ |
ಸ್ವತೇಜೋವಿಷಸಂಭೂತಃ ಪಂಚಾಸ್ಯ ಇವ ಪನ್ನಗಃ || 4.31.30 ||

ತಂ ದೀಪ್ತಮಿವ ಕಾಲಾಗ್ನಿಂ ನಾಗೇಂದ್ರಮಿವ ಕೋಪಿತಂ |
ಸಮಾಸಾದ್ಯಾಂಗದಸ್ತ್ರಾಸಾದ್ ವಿಷಾದಮಗಮತ್ ಪರಂ || 4.31.31 ||

ಸೋಽಂಗದಂ ರೋಷತಾಮ್ರಾಕ್ಷಃ ಸಂದಿದೇಶ ಮಹಾಯಶಾಃ |
ಸುಗ್ರೀವಃ ಕಥ್ಯತಾಂ ವತ್ಸ ಮಮಾಗಮನಮಿತ್ಯುತ || 4.31.32 ||

ಏಷ ರಾಮಾನುಜಃ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ತ್ವತ್ಸಕಾಶಮರಿಂದಮ |
ಭ್ರಾತುರ್ವ್ಯಸನಸಂತಪ್ತೋ ದ್ವಾರಿ ತಿಷ್ಠತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ || 4.31.33 ||

ತಸ್ಯ ವಾಕ್ಯಂ ಯದಿ ರುಚಿಃ ಕ್ರಿಯತಾಂ ಸಾಧು ವಾನರ |
ಇತ್ಯುಕ್ತ್ವಾ ಶೀಘ್ರಮಾಗಚ್ಛ ವತ್ಸ ವಾಕ್ಯಮರಿಂದಮ || 4.31.34 ||

ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ ವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ಶೋಕಾವಿಷ್ಟೋಽಂಗದೋಽಬ್ರವೀತ್ |
ಪಿತುಃ ಸಮೀಪಮಾಗಮ್ಯ ಸೌಮಿತ್ರಿರಯಮಾಗತಃ || 4.31.35 ||

ಅಥಾಂಗದಸ್ತಸ್ಯ ಸುತೀವ್ರವಾಚಾ
ಸಂಭ್ರಾಂತಭಾವಃ ಪರಿದೀನವಕ್ತ್ರಃ |
ನಿರ್ಗತ್ಯ ಪೂರ್ವಂ ನೃಪತೇಸ್ತರಸ್ವೀ
ತತೋ ರುಮಾಯಾಶ್ಚರಣೌ ವವಂದೇ || 4.31.36 ||

ಸಂಗೃಹ್ಯ ಪಾದೌ ಪಿತುರುಗ್ರತೇಜಾ
ಜಗ್ರಾಹ ಮಾತುಃ ಪುನರೇವ ಪಾದೌ |
ಪಾದೌ ರುಮಾಯಾಶ್ಚ ನಿಪೀಡಯಿತ್ವಾ
ನಿವೇದಯಾಮಾಸ ತತಸ್ತದರ್ಥಂ || 4.31.37 ||

ಸ ನಿದ್ರಾಕ್ಲಾಂತಸಂವೀತೋ ವಾನರೋ ನ ವಿಬುದ್ಧವಾನ್ |
ಬಭೂವ ಮದಮತ್ತಶ್ಚ ಮದನೇನ ಚ ಮೋಹಿತಃ || 4.31.38 ||

ತತಃ ಕಿಲಕಿಲಾಂ ಚಕ್ರುರ್ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ವಾನರಾಃ |
ಪ್ರಸಾದಯಂತಸ್ತಂ ಕ್ರುದ್ಧಂ ಭಯಮೋಹಿತಚೇತಸಃ || 4.31.39 ||

ತೇ ಮಹೌಘನಿಭಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಜ್ರಾಶನಿಸಮಸ್ವನಂ |
ಸಿಂಹನಾದಂ ಸಮಂ ಚಕ್ರುರ್ಲಕ್ಷ್ಮಣಸ್ಯ ಸಮೀಪತಃ || 4.31.40 ||

ತೇನ ಶಬ್ದೇನ ಮಹತಾ ಪ್ರತ್ಯಬುದ್ಧತ ವಾನರಃ |
ಮದವಿಹ್ವಲತಾಮ್ರಾಕ್ಷೋ ವ್ಯಾಕುಲಃ ಸ್ರಗ್ವಿಭೂಷಣಃ || 4.31.41 ||

ಅಥಾಂಗದವಚಃ ಶ್ರುತ್ವಾ ತೇನೈವ ಚ ಸಮಾಗತೌ |
ಮಂತ್ರಿಣೌ ವಾನರೇಂದ್ರಸ್ಯ ಸಮ್ಮತೋದಾರದರ್ಶನೌ || 4.31.42 ||

ಪ್ಲಕ್ಷಶ್ಚೈವ ಪ್ರಭಾವಶ್ಚ ಮಂತ್ರಿಣಾವರ್ಥಧರ್ಮಯೋಃ |
ವಕ್ತುಮುಚ್ಚಾವಚಂ ಪ್ರಾಪ್ತಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ತೌ ಶಶಂಸತುಃ || 4.31.43 ||

ಪ್ರಸಾದಯಿತ್ವಾ ಸುಗ್ರೀವಂ ವಚನೈಃ ಸಾರ್ಥನಿಶ್ಚಿತೈಃ |
ಆಸೀನಂ ಪರ್ಯುಪಾಸೀನೌ ಯಥಾ ಶಕ್ರಂ ಮರುತ್ಪತಿಂ || 4.31.44 ||

ಸತ್ಯಸಂಧೌ ಮಹಾಭಾಗೌ ಭ್ರಾತರೌ ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣೌ |
ಮನುಷ್ಯಭಾವಂ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೌ ರಾಜ್ಯಾರ್ಹೌ ರಾಜ್ಯದಾಯಿನೌ || 4.31.45 ||

ತಯೋರೇಕೋ ಧನುಷ್ಪಾಣಿದ್ವಾರಿ ತಿಷ್ಠತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣಃ |
ಯಸ್ಯ ಭೀತಾಃ ಪ್ರವೇಪಂತೋ ನಾದಾನ್ ಮುಂಚಂತಿ ವಾನರಾಃ || 4.31.46 ||

ಸ ಏಷ ರಾಘವಭ್ರಾತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣೋ ವಾಕ್ಯಸಾರಥಿಃ |
ವ್ಯವಸಾಯರಥಃ ಪ್ರಾಪ್ತಸ್ತಸ್ಯ ರಾಮಸ್ಯ ಶಾಸನಾತ್ || 4.31.47 ||

ಅಯಂ ಚ ತನಯೋ ರಾಜಂಸ್ತಾರಾಯಾ ದಯಿತೋಽಂಗದಃ |
ಲಕ್ಷ್ಮಣೇನ ಸಕಾಶಂ ತೇ ಪ್ರೇಷಿತಸ್ತ್ವರಯಾನಘ || 4.31.48 ||

ಸೋಽಯಂ ರೋಷಪರಿತಾಕ್ಷೋ ದ್ವಾರಿ ತಿಷ್ಠತಿ ವೀರ್ಯವಾನ್ |
ವಾನರಾನ್ ವಾನರಪತೇ ಚಕ್ಷುಷಾ ನಿರ್ದಹನ್ನಿವ || 4.31.49 ||

ತಸ್ಯ ಮೂರ್ಧ್ನಾ ಪ್ರಣಾಮಂ ತ್ವಂ ಸಪುತ್ರಃ ಸಹಬಾಂಧವಃ |
ಗಚ್ಛ ಶೀಘ್ರಂ ಮಹಾರಾಜ ರೋಷೋ ಹ್ಯದ್ಯೋಪಶಾಮ್ಯತಾಂ || 4.31.50 ||

ಯಥಾ ಹಿ ರಾಮೋ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ಸಮಾಹಿತಃ |
ರಾಜಂಸ್ತಿಷ್ಠ ಸ್ವಸಮಯೇ ಭವ ಸತ್ಯಪ್ರತಿಶ್ರವಃ || 4.31.51 ||

|| ಇತ್ಯಾರ್ಷೇ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣೇ ವಾಲ್ಮೀಕೀಯೇ ಆದಿಕಾವ್ಯೇ
ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾಕಾಂಡೇ ಏಕತ್ರಿಂಶಃ ಸರ್ಗಃ ||